

За повећано учествовање старијих жена у јавном и политичком животу

ŽENE 65+ U DOBA KORONE: ISKUSTVA I IZAZOVI

Uvodne napomene

Удружење Снага пријатељства Amity у партнерству са удружењем грађанки FemPlatz реализује пројекат „За повећано учествовање старијих жена у јавном и политичком животу“, који финансира Европска унија и суфинансира Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом. Циљ пројекта је pružanje doprinosa jačanju uloge civilnog društva, državnih organa i političkih partija u zaštiti ljudskih prava i promovisanju značaja participacije starijih žena u јавном и политичком животу у Србији.

У оквиру овог пројекта спроведено је истраживање у шест градова у Србији: Београду, Новом Саду, Нишу, Крагујевцу, Бору и Чаčku, ради стичања saznanja о учешћу старијих жена у јавном и политичком животу. Истраживање је урађено на репрезентативном узорку од преко 670 жена старијих од 65 година, кроз анкетно истраживање које је урадила агенција Ipsos Strategic Marketing из Београда, пет фокус група које су Amity и FemPlatz реализовали током јуна и јула 2020. године и кроз дубинске интервјуе са старијим женама.

С обзиром да је истраживање спроведено у току трајања епидемије Covid-19, после укидања ванредног стања, било је значајно сазнати са којим су се изазовима старије жене suočavale током ванредног стања. Ванредно стање је проглашено 15. марта 2020. године¹ и трајало је 53 дана. Током трајања ванредног стања уведене су мере којима је ограничена слобода кретања.² Овим мерима највише су погођене старије особе, чија је слобода кретања 35 дана била suspendована у трајању од 164 часа недељно, уз претњу санкцијом.³

У посебно теškoј ситуацији биле су старије особе које живе same, нарочито оне које имају потребу за туђом негом и помоћи, међу којима је највише жена.⁴ Већина услуга социјалне заштите била је или обустављена или су услуге pružane уз знатна ограничења, а pružanje здравствених услуга било је reduковано и ограничено на urgentna стања. Због опште забране кретања, било је отежано pružanje помоћи и подршке старијим особама у обављању svakodnevnih активности од чланова

¹ Odluka о proglašenju ванредног стања, „Sl. glasnik RS“, br. 29/2020.

² Naredba о ograničenju i zabrani кретања lica на teritoriji Републике Србије, „Sl. glasnik RS“, br. 34/2020, 39/2020, 40/2020, 46/2020 i 50/2020), Naredba о organizovanju i sprovođenju мере karantina, „Sl. glasnik RS“, br. 33/2020) i dr.

³ Naredbom о ograničenju i zabrani кретања особама старијим од 65 година, које живе на naseljenim mestima преко 5000 становника, као и особама старијим од 70 година у naseljenim mestima до 5000 становника, кретање је у potpunosti забранјено, изузев суботом, од 04 до 07 часова. Kasnije су ове мере delimično relaksirane, s tim što су propisi често menjani.

⁴ Udeo старијих у ukupnoj populaciji је 20,96%. Међу njима је највише жена, које чине две trećине samačkih домаћинстава старијих особа. Републички завод за статистику, Procenjen broj становника, 2019, <https://www.stat.gov.rs/sr-Latn/oblasti/stanovnistvo/procene-stanovnistva>

За повећано учествовање старијих жена у јавном и политичком животу

njihovih porodica i neformalnih negovatelja/ki. Humanitarne i druge aktivnosti na lokalnom nivou organizovali su krizni štabovi, koji su procenu potreba pojedinih kategorija stanovništva vršili bez uključivanja predstavnika ranjivih grupa. Zbog toga su izostale ciljane i rodno odgovorne mere usmerene na zadovoljavanje svakodnevnih životnih potreba pojedinih ranjivih grupa, uključujući i starije osobe. Pristup informacijama o raspoloživim vidovima pomoći i podrške bio je ograničen, a linije pomoći i podrške uglavnom nisu bile dostupne u vreme važenja opšte zabrane kretanja.

Evidentno je da su u uslovima vanrednog stanja došle do punog izražaja sve linije dominacije, marginalizacije i rodne i druge nejednakosti sa kojima se suočavaju starije žene. U ovom prilogu iznosimo iskustva starijih žena van institucionalnog smeštaja i njihov subjektivni doživljaj uticaja mera na njihov svakodnevni život tokom trajanja vanrednog stanja.

Nalazi

U periodu kada je osobama starijim od 65/70 godina bilo zabranjeno kretanje starijim ženama su podršku i pomoć u nabavci namirnica, lekova i drugih neophodnih stvari pružali u najvećem broju mlađi članovi porodice, koji sa njima žive (41%), odnosno, ne žive u istom porodičnom domaćinstvu (47%). Pored toga, pomoć i podršku su pružale komšije (25%), prijatelji (15%) i volonteri (6%). Mnogi problemi za starije su bili prisutni tokom perioda zabrane kretanja. Starije žene navode sledeće probleme, kao najizraženije:

Briga/zabrinutost za mlađe članove porodice (65%)

*Bila sam zabrinuta sve vreme.
Nisam mogla da se družim sa unucima i decom.
Samo sam razmišljala da sa njima bude sve u redu.*

Nedostatak šetnje (48%)

*Mi moramo da se krećemo. Mene je ova korona toliko sad zbog šećera unazadila, tako da sam sad u strogoj dijeti.
Dva meseca nisam izlazila, osećala sam se kao u zatvoru.
Osećala sam se skućeno, falili su mi izlasci.*

Osećaj straha i neizvesnosti (44%) i osećaj usamljenosti (23%)

*Ta empatija između ljudi je tako mala, pogotovu sad u zadnje vreme i sad od ovog straha smrti.
Bilo je strašno u vreme epidemije, kada smo imali šetnju. Grad je izgledao avetinjki, to je tako stravično izgledalo, da sam ja mislila da ću od te slike umreti.
Bilo je tužno gledati kroz prozor kada počne policijski čas, niko nije izlazio iz kuće, sve je bilo sablasno prazno.
Osećaj prinude i uterivanje straha najviše su mi smetali.*

За повећано учествовање старијих жена у јавном и политичком животу

Strah da im neće biti dostupna redovna zdravstvena zaštita (35%) i zdravstvene tegobe (17%)

Smetalo mi je što nisam mogla da organizujem lekarski pregled a trebalo je. Imali smo jednu medicinsku sestru, tu u centru, koja nam je merila šećer i pritisak jednom nedeljno. Tokom zabrane toga nije bilo jer centar nije radio. Dok je bila korona, sedeli smo kući, pa zovem telefonom lekara, zovem pet puta, niko se ne javlja, onda ako se šesti put javi, onda mi kaže da je lokal zauzet. Pa još tri puta tako...

Stalna promena pravila o zabrani kretanja (21%) i nedostatak razumljivih informacija u vezi sa zabranom kretanja (14%)

Nervirala sam se zbog oprečnih informacija, što je bilo baš iritirajuće. Informacije su bile konfuzne. Trebalo je da nam dozvole da izlazimo uveče čim krene policijski čas a ne kasno u noć.

Odlazak u nabavku u ranim jutarnjim časovima (15%) i velike gužve u prodavnicama tokom perioda određenog za kupovinu (9%)

Bilo je krajnje nehumano da se ide u nabavku u 4 sata ujutro. Teško mi je padalo ustajanje u tri sata ujutro da bi se spremila i otišla u kupovinu. Nemam zalihe u kući, nikada ih nisam ni imala. A termin za kupovinu mi ne odgovara, a još je i velika gužva.

Pojedine starije žene navode:

- da su se osećale poniženo i nedovoljno vredno zbog situacije u kojoj su se našle,
- da su im nedostajala druženja sa porodicom i prijateljima i njihov uobičajeni život,
- da su se osećale kao da su u zatvoru.
- da im je veoma smetalo to što nisu mogle da se adekvatno brinu o sebi (npr. nemogućnost odlaska kod frizerke i sl),
- da im je smetalo što nisu mogle da idu na organizovane rekreativne i druge sadržaje, izlete i putovanja.

Nekim ženama su problem predstavljali: nedostatak novca (10%) teškoće u obavljanju svakodnevnih aktivnosti (16%). Mali broj starijih žena navodi da su se potpuno pomirile sa situacijom, da shvataju da su u rizičnoj grupi i da su sedele kod kuće da se ne bi zarazile, a bilo je i starijih žena koje su kršile zabranu i povremeno odlazile u šetnju i u nabavku.

/kraj